

OBRAZOVANJE STARIH U KANADI

„Starenje se ne meri brojem godina. Mi starimo onda kada se odrekemo svojih ideala. Godine mogu da stvore bore na koži, ali nedostatak entuzijazma stvara bore u duši.”

Samuel Ullman

„Ljudi svom životu daju značenje, njihov sistem vrednosti je taj koji definiše i vrednuje starost. Važi i obrnuto, način na koji se društvo odnosi prema starima otkriva golu i često prikrivenu istinu o njegovim realnim principima i ciljevima.”

Simone de Beauvoir, „Starost”

Obrazovanje treće generacije u Kanadi predmet je rasprostranjene društvene brige na svim nivoima: od lokalne zajednice do nacionalnog nivoa. Pitanjima vezanim za život seniora poklanja se velika pažnja i neprekidno se vrše istraživanja u cilju unapređenja kvaliteta života u starosti.

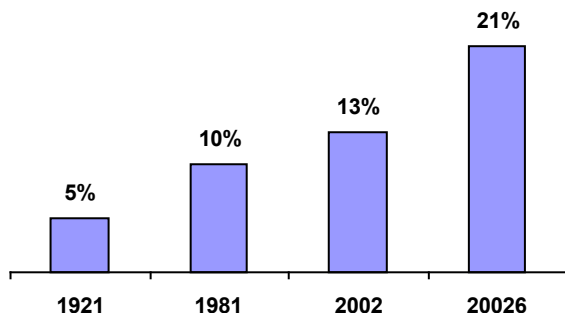
Institucionalni oblici obrazovanja obuhvataju Elderhostel, Institut za doživotno učenje i različite oblike klubova i dnevnih centara za stare. Obrazovanje se shvata kao faktor očuvanja i/ili razvoja sposobnosti pojedinca. Programi su prilagođeni potrebama i interesovanjima sedokosih studenata i obuhvataju sve oblasti znanja i stvaralaštva. Znanje radi znanja, unapređenje kvaliteta života, ali i sticanje kvalifikacije, samo su neki od faktora koji motivišu seniore za uključjenje u obrazovni program.

Brojne su studije koje predviđaju socio-demografske tokove. Predviđeni rast populacije trećeg doba, njene karakteristike i potrebe u velikoj meri utiču na programiranje budućih sadržaja rada institucija koje se bave obrazovanjem starih. Očekuje se da će generacije koje dolaze ući u treće doba sa višim nivoom obrazovanja i većim obrazovnim potrebama. Predviđa se da će obrazovni turizam biti veoma zastupljen, kao i različiti oblici fizičke aktivnosti. Proces kompjuterskog komuniciranja doživljava svoju ekspanziju. Važno je da društvo spremno dočeka nove generacije trećeg doba, uvažava njihove potrebe i pruža mogućnosti za zadovoljavanje njihovih interesovanja.

Socio-demografski pokazatelji

Starenje populacije je fenomen posebno karakterističan za ekonomski razvijene zemlje. Seniori čine grupu koja ima najbrži rast od svih populacionih

grupa u Kanadi. U toj zemlji je 2002. godine bilo 3,9 miliona seniora, što je predstavljalo 13% od ukupne populacije. To je porast od 3% u odnosu na 1981, kada je taj procenat iznosio 10%, ili 8% u odnosu na 1921, kada je procenat bio 5%. Očekuje se da će populacija seniora rasti još i više tokom nekoliko sledećih dekada, posebno kadaa „Baby Boom” generacija dostigne dob od 65 godina života, u drugoj dekadi XXI veka. Predviđa se da će taj procenat 2026. g. iznositi 21%, ili 7,8 miliona od ukupnog broja stanovnika.¹

Zbog povećanog i očekivanog produžetka života, žene čine veliki deo na skali populacije seniora, posebno u kategoriji najstarijih. Žene su 1995. godine činile 58% stanovnika starijih od 65 i 70% starijih od 85 godina.²

Ako se pogleda sveopšta populacija, većina seniora (83%) živi u nekoj od četiri velike provincije (Ontario, Kvebek, Alberta i Britanska Kolumbija).³

Seniori takođe čine veliki deo populacije u tri najveća gradska područja. Godine 1995, 12% populacije u Vankuveru i Montrealu i 11% u Torontu činili su ljudi stariji od 65 godina. Te godine, 31% populacije starije od 65 godina živelo je u jednom od ovih gradskih područja.⁴

Većina seniora živi u svojim kućama. Taj procenat je 1991. iznosio 92%. Zanimljiv je podatak da 28% stanovnika starijih od 65 godina žive sami, u poređenju sa 8% populacije u kategoriji 15-64.⁵

¹ Government of Canada, Canada's Aging Population, Minister of Public Works and Government Services Canada 2002, Cat. H39-608/2002E

² Statistic Canada, A Portrait of Seniors in Canada, Third Edition, 1999

³ Government of Canada, Canada's Aging Population, Minister of Public Works and Government Services Canada 2002, Cat. H39-608/2002E

⁴ Government of Canada, Canada's Aging Population, Minister of Public Works and Government Services Canada 2002, Cat. H39-608/2002E

⁵ Government of Canada, Canada's Aging Population, Minister of Public Works and Government Services Canada 2002, Cat. H39-608/2002E

Žene su sklonije da žive same. Tokom 1991. godine 38% žena starijih od 65 i 53% žena starijih od 85 živelo je samo.⁶

Dok većina starijih živi u svojim kućama, mali procenat živi u institucijama. Tokom 1991. godine 8% svih seniora je živelo u institucijama, u domovima za stare ili hronično obolele.⁷ Nije iznenađujuće da procenat seniora koji idu u institucionalni oblik smeštaja raste sa godinama starosti.

Kanadski seniori žive duže nego ikada pre. Osoba stara 65 godina mogla je 1991. da očekuje da će živeti još 18 godina, što je 5 godina duže nego 1942.⁸

Većina kanadskih provincija ima zakon o obaveznom penzionisanju u dobi od 65 godina. Samo 6% seniora je još uvek radno aktivno, uglavnom u poljoprivredi ili profesijama vezanim za religiju.⁹

Prosečan prihod ljudi starijih od 65 godina bio je 2001. za 27% veći nego 1981. Ovo se shvata kao povećan prihod zasnovan na penziji stečenoj kroz rad u oba sektora, privatnom i društvenom, mada i dalje najveći izvor prihoda u penziji predstavlja penzija garantovana od strane države za svakoga ko napuni 65 godina (Old Age Security i Guaranteed Income Supplement).¹⁰

Sposobnost da se nakon penzionisanja uživa u slobodnom vremenu u velikoj meri zavisi i od zdravlja. Većina pripadnika starije populacije kaže za svoje zdravlje da je uglavnom dobro. Skoro tri od četiri ispitanika su 2001. godine svoje zdravlje ocenila kao dobro, veoma dobro ili odlično.

U protekle dve dekade, starenje kanadske populacije postalo je preovlađujući demografski i socio-ekonomski problem. Očekivani produžetak života tokom godina omogućen je zahvaljujući napretku medicine u preventivi srčanih oboljenja, raka i ostalih bolesti, kao i unapređenju standarda života. Činjenica je da današnji seniori žive 10, 20 ili 30 godina duže od svojih očeva. U sledeće dve dekade populacija starijih biće „pojačana” tzv. „Baby Boom” generacijom (rođenom između 1945. i 1965).

Produžetak životnog veka u prvi plan stavlja važnost tranzicija u starijem životnom dobu, kao što su gubitak životnog partnera, gubitak samostalnosti, hronična bolest i smrt. Društvena slika o starenju i starosti ima mnogo istina i zabluda. S jedne strane, slika ili stereotip o starom obuhvata bolest,

⁶ Government of Canada, National Advisory Council on Aging, Seniors in Canada, A Report Card, 2001

⁷ Government of Canada, National Advisory Council on Aging, Seniors in Canada, A Report Card, 2001

⁸ Government of Canada, Canada's Aging Population, Minister of Public Works and Government Services Canada 2002, Cat. H39-608/2002E

⁹ Government of Canada, Canada's Aging Population, Minister of Public Works and Government Services Canada 2002, Cat. H39-608/2002E

¹⁰ Government of Canada, Canada's Aging Population, Minister of Public Works and Government Services Canada 2002, Cat. H39-608/2002E

demenciju, slabost, nesposobnost za obavljanje mnogih funkcija, pasivnost, samoću, nesreću i neuspeh. Sa druge strane, stariji sebe doživljavaju kao aktivne i zdrave članove društva.

Eksperti su saglasni da „uspešno starenje” zahteva izbegavanje bolesti i održavanje kognitivnih i fizičkih funkcija i aktivnosti.

Institucionalni oblici i programi obrazovanja starih

Uvažavajući činjenicu o „starenju” populacije, Kanada je 1980. osnovala Nacionalni Savet za pitanja starenja i starosti. Osnovna namena Saveta jeste da pruži svu neophodnu pomoć ministru zdravlja u svim pitanjima vezanim za starenje kanadske populacije i kvalitet života seniora. Savet se sastoji od osamnaest članova, iz različitih društvenih i profesionalnih struktura, iz svih delova Kanade. Članovi se biraju na dve do tri godine, a njihov zadatak je da pred Savet iznesu sva važna pitanja vezana za proces starenja. Takođe, Savet ima zadatak da izvrši uvid u sve potrebe i probleme seniora i predloži neophodne mere, održava kontakt sa nacionalnim, provincijskim i lokalnim zajednicama, institucijama i grupama koje se bave pitanjima starenja i starosti ili koje predstavljaju seniore, prosleđuje informacije, objavljuje izveštaje i stimuliše javne diskusije o problemima starosti.

Savet održava intenzivne konsultacije pre nego što se opredeli za strategiju i utvrđuje probleme koji zahtevaju hitno rešenje. U svom radu, Savet se oslanja na „neformalnu mrežu” svakog svog člana u određenim regionima, poziva čitaoce svojih publikacija za mišljenje i savet, održava fokus grupe i ekspertska savetovanja, konsultuje se sa seniorima, seniorskim organizacijama, vladinim zvaničnicima, različitim stručnjacima i istraživačima. Takođe, Savet nadgleda razvoj zakonodavstva u Kanadi, kao i u svetu, i vrši kvalitativnu i kvantitativnu analizu dobijenih podataka. Na taj način, Savet donosi predlog izmena i dopuna zakonskih odredbi iz svih oblasti života starih.

Jedna od važnih oblasti kojima se Savet bavi jeste i pitanje doživotnog obrazovanja i doživotnog učenja. Sredinom sedamdesetih godina dvadesetog veka, kada je Evropa usvajala model Univerziteta za treće doba, Kanada se opredelila za Elderhostel. Elderhostel je prva američka, i ujedno najveća na svetu, turistička organizacija koja obezbeđuje mogućnosti za učenje za ljude preko 55 godina. Osnovni moto Elderhostela je da je učenje doživotni proces koji proširuje vidike i obogaćuje život. Oni veruju da razmena novih ideja, izazova i iskustava doprinosi kvalitetu života u svakoj njegovoj fazi. Učesnici

programa dolaze iz različitih oblasti života i različitih profesionalnih orijentacija, sa željom da uče zajedno, razmenjuju ideje i istražuju svet. „Svet je naša učionica”, osnovni je moto Elderhostela. Instruktori eksperti razmenjuju stimulatívne ideje sa polaznicima kroz predavanja, studijska putovanja i ekskurzije. Kombinacija učenja sa putovanjima pruža šansu ljudima da otkriju druge ljude, kulture, okolinu i istoriju zemlje. Danas je program razvijen u preko 100 zemalja širom sveta i nudi različite programe, kao što su:

- Tradicionalni program – učesnicima se omogućuje da proučavaju različite kulture, istoriju različitih zemalja, literaturu i umetnost i da saznaju više o životu u različitim zemljama.
- Istraživanje Severne Amerike (SAD i Kanade) – obuhvata različite teme, kao što su američko nasleđe, pejzaži, kultura i umetnost, hrana i pića, kuće, nacionalni parkovi i značajni gradovi.
- Aktivnosti u prirodi – kajak, biciklizam, šetnje i sl.
- Servis program – obuhvata učenje kroz rad. Učesnici programa učestvuju u istraživanju sveta pod morem, zaštiti ugroženih vrsta, pomoći deci u školskim predmetima ili u izgradnji kuća. Cilj programa je da učesnici svojim radom daju svoj doprinos društvu.
- Avanture na vodi – cilj programa je istraživanje najpoznatijih voda na svetu: reke Misisipi, Antarktika, kanala u Francuskoj... Kroz ovaj program se proučava istorija, umetnost, ekologija.
- Intergeneracijski programi – učesnici programa i njihovi unuci proučavaju različite teme koje su od zajedničkog interesa za obe generacije.

Početkom osamdesetih godina dvadesetog veka, na severnoameričkom kontinentu razvio se i model koji je nazvan *Institut za doživotno učenje*. Za razliku od *Elderhostela*, čija je namena sticanje novih znanja kroz obrazovni turizam, Instituti su zasnovani na lokalnoj zajednici i povezani su sa lokalnim obrazovnim institucijama, koledžima ili fakultetima. *Institut za doživotno učenje* pruža seniorima iz lokalne zajednice mogućnost da učestvuju u akademskim programima koji su prilagođeni njihovim interesima. To je škola bez ispita i ocena, gde je jedini preduslov otvoreni um i želja za novim saznanjima. Polaznici kreiraju programe prema svojim potrebama, a svi programi su strukturirani kao tipični univerzitetski programi, podeljeni u regularne semestre. Za učlanjenje u *Institut* nije potrebno prethodno formalno obrazovanje, već samo ljubav prema učenju i želja za novim saznanjima. Časovi se održavaju nedeljno, ili jednom u dve nedelje, a dužina programa varira od jednog do više semestara. Koordiniranje programa Instituta je različito – nije retko da Institut

zapošljava stručnjaka za koordinaciju programa, u nekim slučajevima Univerzitet domaćin preuzima na sebe ovaj deo posla, a veoma često sami polaznici volontiraju na *Institutu* i pomažu u poslovima koordinacije rada. Različiti su i oblici rada na časovima. U nekim *Institutima* se rad bazira na angažovanju univerzitetskog profesora, drugi angažuju stručnjake-eksperte van fakulteta, dok treći razvijaju model polaznik-predavač: član grupe je ujedno i predavač za pojedinu oblast. Zanimljivo je da je uobičajeno da obrazovna institucija domaćin finansira rad Instituta.

Kako to izgleda u praksi, najbolje može da posluži primer „*Life Institute-a*” koji radi pri Ryerson univerzitetu u Torontu. „*Life Institut*” ima za cilj promovisanje doživotnog učenja i pruža mogućnost odraslima od 50 i više godina koji su u penziji ili se pripremaju za penziju da se opredele za jedan ili više programa. *Institut* nudi čitavu lepezu studijskih grupa i predavanja iz oblasti umetnosti, nauke i tehnologije, savremenih tema, putovanja i učenja, kompjuterske pismenosti, kreativnog pisanja i mnogih drugih. Časovi se održavaju preko dana, pet dana u nedelji, tokom jeseni, zime i proleća. *Institut* otvara svoja vrata svima, bez obzira na prethodni nivo obrazovanja ili obrazovne potrebe. Članovi Instituta mogu da pohađaju jedan ili više kurseva i podstiču se na dodatno angažovanje u kreiranju budućeg rada Instituta. Svi članovi imaju pristup univerzitetskim resursima kao što su biblioteka, audio-vizuelni materijal, knjižara, kafeterija, međunarodni konferencijski centar i atletski centar.

Kalendar programa za jesen 2005. obuhvata sledeće oblasti: komunikacijske veštine, kompjuterski kursevi, kompjuterske radionice, istorija, etika, film, gemologija, zdravlje, investiranje, jezici, literatura, muzika, priroda, filozofija, društvene nauke, pozorište, vizuelna umetnost i pisanje.

„*Life Institut*” pri Ryerson Univerzitetu u Torontu, kao i mnogi drugi obrazovni oblici namenjeni seniorima, povezan je u *Catalist* (Kanadska mreža za učenje u trećem dobu), organizaciju koja okuplja i promoviše učenje u trećem dobu kroz razmenu znanja i istraživanje. *Catalist* pruža mogućnost organizacijama koje se bave učenjem u trećem dobu da se povežu u cilju unapređenja kvaliteta i povećanja dostupnosti programa starima širom Kanade.

Na provincijskom nivou su formirane asocijacije koje povezuju rad organizacija koje se bave seniorima. Primer ontarijske organizacije na najbolji način pokazuje kako ove asocijacije funkcionišu. OCSCO (Udruženje ontarijskih organizacija koje rade sa seniorima) osnovano je 1986. kao dobrotvorna organizacija i ima za cilj poboljšanje kvaliteta života seniora u Ontariju kroz ponudu različitih obrazovnih programa, istraživanje i predlog zakonskih mera,

informisanje, predlaganje, savetovanje, samopomoć i rad volontera. Asocijacija okuplja 140 organizacija koje se bave seniorima.

Četiri puta godišnje OCSCO održava obrazovne forume sa temama od interesa za treću generaciju. Neke od ranijih tema bile su Privatizacija zdravstvenog sistema, Globalizacija i Budućnost domova za stare. Forumi su se održavali na različitim lokacijama u Torontu, a za članove Asocijacije učešće je besplatno.

Pre dve godine, OSCSO je započeo seriju letnjih predavanja sa temama od interesa za treću generaciju. Predavanja se održavaju u toku dve nedelje, a teme su obuhvatale pitanja vezana za proces starenja, lični razvoj i psihologiju međuljudskih odnosa. Asocijacija organizuje i obučavanje za rad na kompjuteru i korišćenje Interneta.

Klubovi za stare su veoma popularan oblik okupljanja treće generacije. Organizovani su pretežno na nivou lokalne zajednice, a svima je namena kontinuirano učenje u cilju unapređenja kvaliteta života u starosti. Klubovi imaju obrazovnu i socijalnu dimenziju. Učenje i otvorenost ka novim saznanjima zajednički su svim članovima kluba, ali se veoma vodi računa i o socijalnoj dimenziji druženja, kao prevenciji izolovanosti. Sadržaji rada klubova su veoma slični i obuhvataju umetnost, rekreaciju, predavanja o različitim kulturama, kao deo multikulturalnog miljea zemlje, učenje stranih jezika i kompjutera i zajedničke večeri u cilju druženja.

Poslednje dve decenije dvadesetog veka otvorile su vrata Kanade imigrantima, pa se veoma brzo jasno definisala potreba za otvaranjem klubova za pripadnike određene etničke ili kulturne grupe. Cilj rada ovih klubova je ne samo održavanje kontakta sa zemljom porekla, negovanje tradicije i kulture, već i pomoć u boljem razumevanju nove domovine, njenih zakona i propisa, kao i u ostvarivanju različitih prava koja pripadaju seniorima.

Svi klubovi za stare su povezani u udruženje na provincijskom nivou. *Udruženje centara za starije Ontarija* osnovano je 1973. kao neprofitna provincijska organizacija. Okuplja 110 centara namenjenih starima i predstavlja 300 zaposlenih i 100 000 starih Ontarija. Cilj Udruženja je da unapređuje znanje i veštine zaposlenih u klubovima i volontera, da preuzme aktivno učešće u razmatranju opcija za unapređenje kvaliteta života starih u Ontariju, da ohrabri ustanovljenje servisa za starije kroz interakciju lokalne zajednice, vlade i partnerskih organizacija, kao i da uskladi napore u cilju unapređenja kvaliteta programa i servisa za starije. Udruženje obezbeđuje saradnju sa vladom po svim pitanjima važnim za rad centara za stare, organizuje obrazovne programe

za članove, izdaje časopis koji omogućava razmenu informacija i ideja među članovima, organizuje godišnju konferenciju, razvija i unapređuje standarde rada centara i obezbeđuje svu neophodnu literaturu.

Budući trendovi i planovi razvoja

Koliko se u Kanadi ozbiljno shvata problem starenja populacije i važnost razvijanja različitih oblika klubova i centara za stare, vidi se iz primera radionice na temu „Rad sa starima”, održane 2004. godine. Kako populacija stari, programi koji se nude i njihov izgled veoma će se u budućnosti razlikovati od sadašnjeg stanja. Da bi se započeo rad na ovim promenama, neophodno je razumeti populaciju starih i utvrditi u kojoj meri programi koji se sada nude zadovoljavaju njihove potrebe, kao i trendove i očekivane buduće uticaje ove uzrasne grupe. Jedan od važnih faktora u programiranju rada Centara treba da bude činjenica da se radi o uzrastu od 50 do 100 godina.

Trend razvoja klubova za stare zasniva se na uvažavanju nekoliko bitnih faktora. Jedan od njih je da ljudi u treće doba dolaze sa višim nivoom obrazovanja i definisanim obrazovnim potrebama. Drugi je da ljudi treće generacije žele da ostanu aktivni što je duže moguće, ne samo u intelektualnom, već i u fizičkom smislu. Takođe, sprečavanje socijalne izolacije predstavlja jedan od važnih faktora u programiranju budućeg rada klubova za stare.

U programskom smislu, pažnja će biti usmerena na otvaranje novih, celodnevni klubova. Generacija koja ulazi u treće doba imaće više potrebe za putovanjima i kreativnim izletima. Veća pažnja će biti poklonjena fizičkim aktivnostima i sportu uopšte, a poseban program, čija je realizacija odavno počela, jeste kompjutersko opismenjavanje starih. Podatak iz 2004.¹¹ je da 13% starih koji žive sami imaju kompjuter u svom domu i koriste ga za komunikaciju. Jedan od važnih segmenata rada klubova biće i onaj informativni. Naime, među trećom generacijom raste potreba za sublimiranim informacijama iz oblasti pomoći u kući, socijalnih servisa, takse na prihod, održavanja zdravlja i života u kući/stanu.

Obrazovanju starih se u Kanadi poklanja velika pažnja na svim nivoima – od lokalne zajednice pa do nacionalnog nivoa. Predviđaju se budući tokovi i trendovi i predlažu najbolja rešenja. Ono što je veoma važno za svakog pojedinca koji napuni 65 godina jeste saznanje da penzionisanje ne predstavlja kraj aktivnosti. Upravo suprotno, penzionisanje otvara nova vrata za kreativnost i

¹¹ Government of Canada, National Advisory Council on Aging, Seniors in Canada, A Report Card, 2001

učenje u mnogim oblastima, shodno interesovanjima pojedinca. Društvo se pobrinulo i na različitim nivoima, od lokalne zajednice pa do nacije, stvorilo različite mogućnosti i forme za aktivnost svakog njegovog člana.

Literatura:

- [1] Burgess, E.: "The older generation and the family", In *The New Frontiers of Aging*, 1957
- [2] Connidis, I. A.: *Family Ties and Aging*, Thousand Oaks, CA, Sage Publications, 2001
- [3] Crose, R.: *Why Women Live Longer than Men*, San Francisco, CA, Jossey-Bass Publishers, 1997
- [4] Donahue and C. Tibbits, Ann Arbor, MI, University of Michigan Press, p. 158-171
- [5] Evans, W. and Rosenberg, I. H.: *Biomarkers—The 10 Determinants of Aging You Can Control*, New York, Simon and Schuster, 1992
- [6] Fast, J. and Frederick, J.: "The time of our lives: Juggling work and leisure over the life cycle", *Days of Our Lives: Time Use and Transitions over the Life Course* (Statistics Canada Catalogue no. 89-584-MIE, no. 4) 2004a
- [7] Fast, J. and Frederick, J.: "The transition to retirement: when every day is Saturday", *Days of Our Lives: Time Use and Transitions over the Life Course* (Statistics Canada Catalogue no. 89-584-MIE, no. 5) 2004b
- [8] Fraser, G. and Shavlik, D. J.: "Ten years of life: Is it a matter of choice?" *Archives of Internal Medicine*, 161, 33, 1579-1684, 2001
- [9] Government of Canada, National Advisory Council on Aging, Seniors in Canada, A Report Card, 2001
- [10] Government of Canada, Canada's Aging Population, Minister of Public Works and Government Services Canada 2002, Cat. H39-608/2002E
- [11] Hillman, J.: *The Force of Character and the Lasting Life*, New York, NY, Random House, 1999
- [12] Hurd, L. C.: "We're not old: Older women's negotiation of aging and oldness", *Journal of Aging Studies*, 13, 4: 419-439, 1999
- [13] Johnson, C. L. and Barer, B. M.: "Patterns of engagement and disengagement among the oldest old", *Journal of Aging Studies*, 6, 4: 351-364, 1992

- [14] Jones, F. "Seniors who volunteer", *Perspectives on Labour and Income* (Statistics Canada Catalogue no. 75-001-XPE) 11, 3: 9-17, 1999
- [15] Keating, N., Fast, J., Frederick, J., Cranswick, K. and Perrier, C.: *Eldercare in Canada: Content, Context and Consequences* (Statistics Canada Catalogue no. 89-570-XPE), 1999
- [16] Kunzmann, U., Little, T. D. and Smith, J.: "Is age-related stability of subjective well-being a paradox? Cross-sectional and longitudinal evidence from the Berlin aging study", *Psychology and Aging*, 15, 3: 511-526, 2000
- [17] Lawton, M. P.: "Methods and concepts of time-budget research on elders", in *Time Use Research in the Social Sciences*, edited by W. E. Pentland, A. S. Harvey, M. P. Lawton and M. A. McColl, p. 107-125, New York, NY Kluwer Academic/Plenum Publishers, 1999
- [18] Living longer, living better, 42 Statistics Canada – Catalogue no. 89-584-MIE
- [19] Michelson, W.: "Analysis and exploration of meaning and outcomes in connection with time use data", in *Time Use Research in the Social Sciences*, edited by W. E. Pentland, A. S. Harvey, M. P. Lawton and M. A. McColl, p. 91-104, New York, Kluwer Academic/Plenum Publishers, 1999
- [20] Perls, T. T. and Silver, M.H., with Lauerman, J.F.: *Living to 100*, New York, Basic Books, 1999
- [21] Robinson, J. P. and Godbey, G.: *Time for Life: The Surprising Way Americans Use Their Time*, University Park, Pennsylvania, The Pennsylvania State University Press, 1997
- [22] Rowe, J. W. and Kahn, R. L.: *Successful Aging*, New York, Pantheon Books, 1998
- [23] Roszak, T.: *America the Wise: The Longevity Revolution and the True Wealth of Nations*, New York, Houghton Mifflin, 1998
- [24] *Sciences*, edited by W. E. Pentland, A. S. Harvey, M. P. Lawton and M. A. McColl, p. 46-87, New York, Kluwer Academic/Plenum Publishers
- [25] Statistics Canada, *A Portrait of Seniors in Canada*, 3rd edition (Statistics Canada Catalogue no. 89-519-XPE), 1999
- [26] Stevens, N. and van Tilburg, T.: "Stimulating friendship in later life: A strategy for reducing loneliness among older women", *Educational Gerontology*, 26, 1: 15-35, 2000

- [27] Stone, L. O. and Fletcher, S.: *The Seniors' Boom: Dramatic Increases in Longevity and Prospects for Better Health*, Ottawa, ON, Statistics Canada, Health and Welfare Canada, and The Secretary of State of Canada, 1986
- [28] Vaillant, G. E.: *Adaptation to Life*, Boston, Little, Brown, 1977

Irina Semjonov

City of Toronto, Homes for the Aged, Toronto, Canada

ELDERLY EDUCATION IN CANADA

Education of elderly in Canada is disseminated care of the society at all levels, from local community to the national level. A big consideration is given to all aspects of life in the third age and researches aimed to improve quality of life in this age, are ongoing.

Institutional forms of education of elderly include Elderhostel, Life Long Learning Institute and different varieties of clubs and day centers. Education is conceived as a factor of preservation and/or development of different abilities. Programs are adapted to the needs and interests of gray hair students and include all aspects of knowledge and creativity. Knowledge for the sake of knowledge, improving quality of life, but also acquiring qualification, are just some of the factors that motivate seniors for involving in educational programs.

Many studies predict future social-demographic trends. Predicted growth of the third age population, their characteristics and needs, are the factors that influence programming and contents of the educational institutions. It is expected that future generations will enter the third age with higher educational level and will have a higher educational needs. Prediction is that educational tourism will be very popular, as well as different forms of physical activities. Process of computer communicating is going to expand. Important fact is that society is ready to except new generations of the third age, respect their needs, and give different possibilities for satisfying their interests.